
გაეროს ბავშვთა ფონდის (იუნისეფის) რეკომენდაციები ახალ მთავრობას

ბავშვთა უფლებების დაცვა საქართველოში
ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამის მიმოხილვის საფუძველზე

თბილისი
ოქტომბერი 2012 წ.

ახალი სამთავრობო პროგრამა ითვალისწინებს მნიშვნელოვან პოლიტიკურ ინტერვენციებს საქართველოში ბავშვთა უფლებების რეალიზებისათვის. ოც წელზე მეტია გაეროს ბავშვთა ფონდი საქართველოს მთავრობას ეხმარება სოციალური პოლიტიკისა და პროგრამირების გაუმჯობესების საქმეში მსოფლიოს საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით; საჭირო კონსულტაციას უწევს იმ უწყებებს, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან პოლიტიკის შემუშავებაზე. გაეროს ბავშვთა ფონდი სარგებლობს ამ შესაძლებლობით და კვლავ იღებს ვალდებულებას დაეხმაროს საქართველოს მთავრობას ყველაზე დაუცველი მოსახლეობის კეთილდღეობის გაუმჯობესების საქმეში. ინვესტიცია ბავშვებსა და ახალგაზრდებში არის ინვესტიცია საქართველოს მომავალში. წინამდებარე დოკუმენტში განხილულია ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამის ის ნაწილები, რომლებიც ეხება ბავშვთა უფლებების დაცვას საქართველოში და წარმოდგენილია კონკრეტული რეკომენდაციები ახალი მთავრობის პოლიტიკასთან მიმართებით. გაეროს ბავშვთა ფონდს მიაჩნია, რომ მნიშვნელოვანი პროგრესის მიღწევა სავსებით შესაძლებელია შემდეგ სფეროებში:

- **ბავშვისადმი კეთილგანწყობილი მართლმსაჯულების სისტემის შექმნა** – როგორც პროცესუალური, ისე გარემოს თვალსაზრისით ბავშვისადმი კეთილგანწყობილი სასამართლოების შექმნა აუცილებელია ბავშვთა ქვიშარითი ინტერესების დასაცავად მართლმსაჯულების სისტემასთან შეხებისას. სპეციალიზებულ სასამართლოებთან ერთად, აუცილებელია სპეციალიზებული პროფესიონალური კადრები. პატიმრობის, როგორც უკიდურესი ზომის და მაქსიმალურად მოკლე ვადით გამოყენება სრულად უნდა აისახოს სამართლებრივ სისტემაში და დამკვიდრდეს პრაქტიკაში.
- **ინვესტირება საქართველოს მომავალში ადრეულ ასაკში განათლების ხელშეწყობის გზით** – მსოფლიოს მასშტაბით ჩატარებული კვლევები ადასტურებს – ადრეულ ასაკში განათლების ინვესტიციას ყველაზე დიდი ეკონომიკური და სოციალური სარგებელი მოაქვს. საქართველოში სკოლამდელი განათლების საყოველთაო ხელმისაწვდომობის და მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფა საჭიროებს დამატებით ფინანსურ ინვესტიციებს, კოორდინაციას განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მხრიდან და დეცენტრალიზებულ მიდგომას.
- **ჯანდაცვის თანასწორი, ხარისხიანი, საბაზისო მომსახურების ხელმისაწვდომობა** – ჯანდაცვის უნივერსალური საბაზისო მომსახურების გაფართოება მნიშვნელოვანია ბავშვებისა და მათი ოჯახებისათვის. საბაზისო მომსახურების პაკეტის საჯარო დაფინანსებაზე გადასვლა უნდა მოხდეს მას შემდეგ, რაც შემუშავდება დეტალური გეგმა წარსული გამოცდილების გათვალისწინებით. გარდა ამისა, პროცესის შესაბამისი წარმართვისათვის საჯარო სექტორმა უნდა განვიტაროს ისეთი კონკრეტული უნარები, როგორებიცაა: რეგულირება, საინფორმაციო სისტემები, ხარჯების განსაზღვრა და გადახდა.
- **ყველაზე ღარიბი ბავშვიანი ოჯახებისათვის დახმარების გაფართოება** – საქართველოში ჩატარებული კვლევები ცხადყოფს, რომ ბავშვიანი შინამეურნეობები უფრო მაღალი ალბათობით არიან ღარიბნი და ნაკლები ალბათობით სარგებლობენ მიზნობრივი სოციალური დახმარებით. განსაკუთრებულ რეკომენდაციას ვუწევთ ბავშვთა საყოველთაო გრანტის შემოღებას, რომელიც მნიშვნელოვნად შეამცირებდა ბავშვთა სიღარიბეს. ოჯახის დახმარების მომსახურების გაფართოება, როგორცაა უფასო, ან დაბალფასიანი დღის ცენტრები, აუცილებელია ოჯახების რღვევის პრევენციისა და ბავშვთა განვითარების ხელშეწყობისათვის.
- **ახალგაზრდების განვითარების ხელშეწყობა** – ახალგაზრდები საქართველოში დემოკრატიული ცვლილებების მამოძრავებელი ძალაა. თუმცა, ისეთი მნიშვნელოვანი გამოწვევები, რომლებსაც ისინი აწყდებიან ბავშვობიდან ზრდასრულ ასაკში გადასვლისას და როგორცაა ახალგაზრდების უმუშევრობა, რეპროდუქციული ჯანმრთელობა, ნარკოტიკების მოხმარება, უმალღესი განათლების ხელმისაწვდომობა და გენდერული ძალადობა, ჯერ კიდევ არ არის სისტემურ დონეზე მოგვარებული. აუცილებელია ახალგაზრდების განვითარების სახელმწიფო ხედვისა და სტრატეგიის განსაზღვრა.

1. ბავშვზე ზრუნვა

ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამა:

„განვითარების ახალი სტრატეგია, რომელსაც ჩვენ ვთავაზობთ საზოგადოებას, ითვალისწინებს ოჯახის როლის გააქტიურებას... გაორმაგდება უკიდურესად გაჭირვებულთათვის სოციალური დახმარების ოდენობა; გაიზრდება დახმარების მიმღებთა რაოდენობა.“

„სოციალური მომსახურების მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილი იქნება სპეციალიზებული დანერგვები-მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა, მოხუცებულთა და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა სახლები და დღის სტაციონარები, აგრეთვე სხვა სპეციალიზებული დანერგვები... სოციალური მომსახურების დანერგვებთან ქსელის განვითარება დაემყარება გეოგრაფიული ხელმისაწვდომობის პრინციპს. მათი დაფინანსებისა და ადმინისტრირების ფუნქცია, როგორც ექსკლუზიური უფლებამოსილება, გადაეცემა რეგიონალურ და მუნიციპალურ ხელისუფლებას.“

გაეროს ბავშვთა ფონდის რეკომენდაციები:

- დღის ცენტრებისა და ადრეული ინტერვენციის მომსახურების პოპულარიზაცია, განსაკუთრებით სპეციალური საჭიროებების მქონე ბავშვიანი ოჯახებისათვის. ადგილობრივ დონეზე მომსახურებების რაოდენობისა და სახელმწიფო დაფინანსების გაზრდა.
- ოჯახური გარემოს უზრუნველყოფა ბავშვებისათვის, რომელთაც არ ჰყავთ ოჯახი ან რომლებიც თავიანთ ოჯახებში უსაფრთხოდ არ არიან, მინდობით აღზრდისა და მცირე საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლების ჩათვლით.
- თუ ახალი მთავრობა გადანყვეტს ბავშვზე ზრუნვის მომსახურების დეცენტრალიზაციას, მნიშვნელოვანია უზრუნველყოფილი იქნეს ცოდნის (მათ შორის ბავშვთა მომსახურების) შეუფერხებელი გადაცემა ადგილობრივი წარმომადგენლებისთვის და ისეთი მექანიზმების შექმნა, რომლებიც აღკვეთს რეგიონალურ უთანასწორობებს. მონაცემთა მართვისა და მონიტორინგის სისტემები უნდა შენარჩუნდეს ცენტრალურ დონეზე. გაეროს ბავშვთა ფონდი დახმარებას სთავაზობს მთავრობას ბავშვზე ზრუნვის შესახებ მონაცემთა ბაზის გაუმჯობესებაში, რათა შესაძლებელი გახდეს ინფორმირებული პოლიტიკის შემუშავება.
- დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესის დასრულება მდგრადი და ხარისხიანი მომსახურების შემდგომი განვითარების გზით ისევე, როგორც ქვეყნის მასშტაბით თანმიმდევრული მონიტორინგის სისტემის შექმნა.
- მნიშვნელოვანი ყურადღება უნდა დაეთმოს განსაკუთრებით დაუცველ ბავშვებსა და ახალგაზრდებს, მათ შორის მათ, ვინც სახელმწიფო ზრუნვის დანერგვებს ტოვებს, ცხოვრობს და მუშაობს ქუჩაში და ძალადობისა და უგულვებელყოფის მსხვერპლია. კიდევ უფრო დაიხვეწოს და ხელი შეეწყოს ახალ პროგრამებს, რომლებიც ამჟამად მუშავდება მთავრობის მიერ გაეროს ბავშვთა ფონდის მხარდაჭერით, განსაკუთრებით პროგრამებს ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვებისათვის.
- ხარისხიანი სოციალური სამუშაოს სისტემის გაუმჯობესება საჭიროებების მქონე და სახელმწიფო მეურვეობის, ან მზრუნველობის ქვეშ მყოფი ბავშვების დასაცავად. სოციალური სამუშაოს შემდგომი განვითარება ყველა სექტორში არსებითია ყველა რეფორმისათვის.

2. მართლმსაჯულება ბავშვებისათვის

ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამა:

„რეგიონალურ დონეზე შეიქმნება იუვენალური (არასრულწლოვანთა) სასამართლოები, რომლებიც განიხილავენ პირველი ინსტანციის სასამართლოს შემთხვევებს იუვენალური მართლმსაჯულების საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპების სრული დაცვით... რეალურად განხორციელდება სამართლიანი სასჯელის პოლიტიკა, გამოირიცხება დანაშაულთა ერთობლიობისას სასჯელის დანიშვნა მხოლოდ შეკრების წესით და გათვალისწინებული იქნება სამართლიანი სასჯელის დანიშვნის საუკეთესო მოდელები... აიკრძალება საპროცესო შეთანხმების დადება არასრულწლოვანთა საქმეებზე და უპირატესობა მიენიჭება აღდგენით მართლმსაჯულებასა და რესოციალიზაციის პოლიტიკის განხორციელებას.“

„განრიდება და/ან მედიაცია გამოიყენება ნაკლებად მძიმე და მძიმე დანაშაულის ჩამდენი პირის მიმართ არა მხოლოდ პროკურორის, არამედ პოლიციისა და სასამართლოს მიერაც... უზრუნველყოფილი იქნება სასჯელის მოხდის რეჟიმის შესაბამისობა საერთაშორისო სტანდარტებთან და ადამიანის უფლებათა სრული დაცვა.“

გაეროს ბავშვთა ფონდის რეკომენდაციები:

- როგორც პროცესუალური, ისე გარემოს თვალსაზრისით ბავშვისადმი კეთილგანწყობილი სასამართლოების შექმნა, რათა დაცული იყოს ბავშვის საუკეთესო ინტერესები მართლმსაჯულების სისტემასთან შეხებისას. სპეციალიზებულ სასამართლოებთან ერთად, აუცილებელია სპეციალიზებული პროფესიონალური კადრები. განხილულ უნდა იქნეს არსებულ სისტემებში (პოლიცია, პროკურატურა და იურიდიული დახმარება) ბავშვთა განყოფილებების შექმნის საკითხი.
- მართლმსაჯულების სისტემების მიმართ ერთიანი მიდგომის ხელშეწყობა. მიდგომები მართლმსაჯულების სისტემის შიგნით უნდა ითვალისწინებდეს დანაშაულის, ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩამდენ პირებს, დაზარალებულებსა და მოწმეებს; მათ, ვინც უნდა ისარგებლონ პრევენციული პროგრამებით და მათ, ვინც სამოქალაქო სამართალწარმოებაში მონაწილეობენ.
- პატიმრობის, როგორც უკიდურესი ზომის და მაქსიმალურად მოკლე ვადით გამოყენება სრულად უნდა აისახოს სამართლებრივ სისტემაში და დამკვიდრდეს პრაქტიკაში. განვითარდეს განრიდების პროგრამა და გაფართოვდეს ქვეყნის მასშტაბით.
- გადასინჯოს სასჯელის დაკისრებისა და დანაშაულის კატეგორიზაციის სისტემა, ხელი შეეწყოს ალტერნატიული ღონისძიებებისა და სასჯელების გამოყენებას გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ იუსტიციის სამინისტროსათვის 2012 წელს წარდგენილი სისხლის სამართლის კოდექსის ცვლილებების შესახებ რეკომენდაციების შესაბამისად.
- ბავშვთა დაკავების ადგილებში არსებული გარემო და პირობები შესაბამისობაში მოვიდეს საერთაშორისო სტანდარტებთან.
- გააქტიურდეს სოციალური მომსახურების სააგენტოსთან არსებული ბავშვთა დაცვის მექანიზმი სამოქალაქო სამართალწარმოების და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულებისას.
- გაგრძელდეს მთავრობის მიერ ახლო წარსულში მიღებული არასრულწლოვანთა დანაშაულის პრევენციის სტრატეგიის განხორციელება და სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის მინიმალურ ასაკს მიუწევდეს ბავშვთა მიმართ ამოქმედდეს რეფერალისა და რეაგირების გამართული სისტემა.

3. სკოლამდელი განათლება

ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამა:

„შეიქმნება სკოლამდელი აღზრდა-განათლების მართვისა და დაფინანსების ეფექტიანი მექანიზმები... გაიზრდება სკოლამდელი აღზრდა-განათლებისათვის, პროფესიული განათლებისა და უმაღლესი განათლებისათვის გამოყოფილი ხარჯები; შესაბამისად, გაიზრდება განათლების ხელმისაწვდომობა ყველა საფეხურზე.“

„სკოლამდელი დანებს უზრუნველებისათვის შემუშავდება და დაინერგება საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო გეგმა და პროგრამები; უზრუნველყოფილი იქნება საბავშვო ბაღებში დასაქმებულთა სათანადო კვალიფიკაცია.“

გაეროს ბავშვთა ფონდის რეკომენდაციები:

- სკოლამდელი და ბავშვთა ადრეულ ასაკში განათლების, მათ შორის არაფორმალური სწავლების, დაფინანსების რაოდენობისა და მიზნობრიობის გაუმჯობესება, განსაკუთრებული აქცენტით ღარიბ, სოფლად მცხოვრებ და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვებზე.
- განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროში სკოლამდელი განათლების განყოფილების შექმნა და დაფინანსება ადგილობრივ დონეზე სკოლამდელი აღზრდის სექტორის რეგულარული მონიტორინგის, შეფასებისა და ზედამხედველობის მიზნით.
- ყველა მუნიციპალიტეტმა შეიმუშავოს და დაიცვას სტანდარტები, განახორციელოს პროგრამები და სახელმძღვანელო პრინციპები ადრეული ასაკის ბავშვთა განათლებისათვის; შემუშავდეს სტანდარტული ინდიკატორები სკოლამდელი განათლების სექტორისათვის და შეგროვდეს სანდო ინფორმაცია ანალიზის, დაგეგმვისა და განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს წინაშე ანგარიშებისათვის.
- ქვეყნის მასშტაბით სახელმწიფო უნივერსიტეტები სკოლამდელი განათლების სპეციალისტებს სთავაზობდნენ წინასწარი სწავლებისა და პროფესიული განვითარების შესაძლებლობებს.
- გაძლიერდეს და გაფართოვდეს თანამშრომლობა მთავრობასა და კერძო სექტორს შორის, რომელიც მნიშვნელოვანი პარტნიორია ადრეული ასაკის ბავშვთა განათლების სფეროში.
- იმ ბარიერების უკეთ შესწავლა, რომლებიც ხელს უშლის შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვებს ჩაერთონ სკოლამდელ განათლებაში. მოპოვებული ინფორმაცია ხელს შეუწყობს ეროვნული პოლიტიკის შემუშავებასა და ადგილობრივი ინიციატივების უკეთ დაგეგმვას უთანასწორობის აღმოფხვრის მიზნით.

4. განათლების ხელმისაწვდომობა

ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამა:

„განათლების უფლების რეალიზაცია ქვეყნის თითოეულ მოქალაქეს მისცემს განვითარების რეალურად თანაბარ შანსს, რაც გააჩენს საზოგადოებაში არსებული უთანასწორობის დაძლევის შესაძლებლობას... ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის ფარგლებში ადგილობრივი თვითმმართველობები უზრუნველყოფენ ქართულ ენაზე სკოლამდელი აღზრდა-განათლების ხელმისაწვდომობას.“

„განხორციელდება შედეგზე ორიენტირებული მიზნობრივი პროგრამები, რომლებიც შექმნიან ხელშესახებ გარანტიებს სპეციალური საჭიროებების მქონე თითოეული ადამიანისათვის განათლების ხელმისაწვდომობისათვის (მათ შორის შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები და ეგრეთ წოდებული ქუჩის ბავშვები).“

გაეროს ბავშვთა ფონდის რეკომენდაციები:

- გაუმჯობესდეს და კიდევ უფრო დაიხვეწოს ახლადშექმნილი განათლების მართვის საინფორმაციო სისტემა, რათა შესაძლებელი გახდეს სწორი და დროული სტატისტიკური ინფორმაციის მოპოვება სკოლის მასწავლებლების, უნვერსიტეტების, სკოლამდელი განათლების მომხმარებლების შესახებ და შესაძლებელი გახდეს განათლების რეფორმის მხარდაჭერა, კონკრეტული პროგრამების განხორციელება და ინფორმირებული გადაწყვეტილებების მიღება. შეიქმნას და ხელმისაწვდომი გახდეს ეროვნული სტატისტიკური მონაცემების ბაზა, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს ქვეყნის შიგნით საჯარო განხილვებსა და დისკუსიებს და საერთაშორისო შედარებით ანალიზს.
- შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე, ეთნიკური უმცირესობებისა და ღარიბი ოჯახების წარმომადგენელი ბავშვებისათვის ხარისხიანი განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა.
- განათლების დამატებითი პროგრამის ამუშავება ქვეყნის მასშტაბით შერჩეულ სკოლებში, რაც შესაძლებლობას მისცემს ყველა მარგინალიზებულ ბავშვს, მათ შორის ქუჩაში მცხოვრებ და მომუშავე ბავშვებს, ისარგებლონ სავალდებულო განათლებით და ჰქონდეთ უსაფრთხო სასწავლო გარემო.
- სპორტისა და ფიზიკური მომზადების სწავლების გაუმჯობესება სკოლებში და მისი ხელმისაწვდომობა ყველა ბავშვისათვის, განსაკუთრებით სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებებისა და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვებისათვის.
- საჯარო სკოლებში წყლის, სანიტარული და ჰიგიენური პირობების გაუმჯობესებაში ინვესტირება, განსაკუთრებით კონფლიქტით დაზარალებულ რეგიონებში და სოფლად.
- ორენოვანი სკოლამდელი განათლების ხელშეწყობა ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ რეგიონებში სოციალური ინტეგრაციის გაუმჯობესებისა და ადრეული ასაკის ბავშვების უკეთ განვითარებისათვის.

5. განათლების ხარისხი

ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამა:

„განათლების ხარისხის განვითარება უზრუნველყოფილი იქნება სამი აუცილებელი კომპონენტის თანაარსებობით: ა) ეროვნული სასწავლო გეგმა/საგანმანათლებლო პროგრამები (დარგობრივი მახასიათებლები); ბ) პედაგოგიური/აკადემიური/ადმინისტრაციული პერსონალის შესაბამისი კვალიფიკაცია; გ) ხარისხიანი სახელმძღვანელოები... განხორციელდება განათლების სისტემის მიუკერძოებელი ყოველწლიური მონიტორინგი და შეფასება; უზრუნველყოფილი იქნება შესაბამისი დოკუმენტების საჯაროობა... განათლების სისტემის მართვა განხორციელდება თანმიმდევრული და შედეგებზე ორიენტირებული მოკლე, საშუალოვადიანი და გრძელვადიანი სტრატეგიული დაგეგმვის საფუძველზე.“

“განხორციელდება განათლების სისტემის დეპოლიტიზება და აღმოიფხვრება პოლიციური რეჟიმის გავლენა:... შეიცვლება მანდატურის ინსტიტუტის შინაარსი; ... შეიქმნება ყველა პირობა, რომ რთული ქცევის ბავშვებმა განათლება სკოლაში მიიღონ.“

გაეროს ბავშვთა ფონდის რეკომენდაციები:

- განათლების ხარისხის შემდგომი გაუმჯობესება არსებული სასწავლო პროგრამების გადასინჯვისა და განახლების გზით, რათა პროგრამები შეესაბამებოდეს ბავშვისადმი კეთილგანწყობილი სკოლების პრინციპებს და სხვა საერთაშორისოდ აღიარებული ხარისხის სტანდარტებს.
- მასწავლებელთა გადამზადების, პროფესიული სტანდარტებისა და სისტემების განახლება და მათში სკოლამდელი განათლების სპეციალისტთა გადამზადების პროგრამების ჩართვა.
- რეფორმის შედეგებისა და განათლების მაჩვენებლების სათანადო შეფასება ისეთ საერთაშორისო კვლევებში მონაწილეობით, როგორებიცაა „TIMMS“, სტუდენტების საერთაშორისო შეფასების პროგრამა (PISA) და სწავლებისა და სწავლის საერთაშორისო კვლევა (TALIS).

- ბავშვისადმი კეთილგანწყობილი პედაგოგიკისა და უსაფრთხო სასკოლო გარემოს ხელშეწყობა გაეროს ბავშვთა ფონდისა და ევროპის საბჭოს ერთობლივი პროგრამის – „სკოლებში ძალადობის შემცირება“ – დანერგვის გზით და სკოლის თანამშრომელთა გადამზადება. შეფასების ისეთი ინსტრუმენტის დანერგვა, რომელიც შესაძლებელს გახდის მოსწავლის/მასწავლებლის მოსწრების, ეთიკურობისა და ქცევის შეფასებას.
- სკოლებში მანდატურების რაოდენობის შემცირება და ყველა სკოლაში თითო მრჩეველის დამატება. მრჩეველი პასუხისმგებელი იქნება რისკის ქვეშ მყოფი ახალგაზრდებისა და მათი ოჯახების იდენტიფიცირებასა და მათ მიზნობრივ დახმარებაზე, იზრუნებს ბავშვების მიერ სკოლის მიტოვების ფაქტების შემცირებაზე და იქნება საკონტაქტო პირი სოციალური მუშაკებისათვის და სკოლის გარეთ არსებული სხვა სოციალური სამსახურებისათვის.

6. ახალგაზრდები და მოზარდები

სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკის დოკუმენტი:

„გრძელვადიანი დემოკრატიული და ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით, საქართველოს ახალგაზრდობა ქვეყნის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფასეულობაა. ახალგაზრდობის წინაშე არსებულ ბევრი გამოწვევის (მაგალითად, დანაშაულის პრევენცია, არაჯანსაღი ცხოვრების წესი, ახალგაზრდების დასაქმება) დაძლევა შეუძლებელია მხოლოდ ერთი სექტორის მიერ და ამდენად აუცილებელია, ახალგაზრდობის საკითხებზე მომუშავე აქტორების ძალისხმევის კოორდინაცია.“

გაეროს ბავშვთა ფონდის რეკომენდაციები:

- სექტორთაშორისი კოორდინაციის მექანიზმის შექმნა ახალგაზრდობის საკითხებზე მომუშავე სამინისტროებს, ადგილობრივ თვითმმართველობებს, ახალგაზრდებს, სამოქალაქო სექტორსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის.
- ახალგაზრდებსა და ადგილობრივ მთავრობებს შორის დიალოგისათვის მექანიზმების შექმნა, რათა განხორციელდეს ახალგაზრდების უფლება მონაწილეობა მიიღონ ისეთი გადამწყვეტილებების მიღების პროცესში, რომლებიც მათ შეეხებათ.
- მონაცემთა რეგულარული შეგროვება და ანალიზი საქსტატის ბაზაზე.
- კონკრეტული სამოქმედო გეგმის შედგენა ყველა ძირითად დაინტერესებულ მხარესთან ერთად 2012 წელს მიღებული სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკის განხორციელების მიზნით.
- სისტემური დამცავი მექანიზმების დანერგვა ბავშვთა სპორტში. ბავშვთა მწვრთნელების გადამზადება, რათა თავიდან იქნას აცილებული მოზარდებისა და ახალგაზრდების დისკრიმინაციის, შეურაცხყოფისა და უგულვებელყოფის შემთხვევები. მოზარდებისა და ახალგაზრდებისათვის სპორტი უნდა იქცეს გართობის, აქტიური ცხოვრებისა და განვითარების საშუალებად.
- გაძლიერდეს პოზიტიური და ინფორმაციული „ჯანსაღი ცხოვრების წესის“ კამპანიები, რაც დაეხმარება ბავშვებსა და მშობლებს ჯანსაღი არჩევანის გაკეთებაში.

7. ჯანდაცვის უნივერსალური საბაზისო მომსახურება

ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამა:

„საქართველოს ყველა მოქალაქე უზრუნველყოფილი იქნება სამედიცინო დაზღვევის უნივერსალური საბაზისო პაკეტით. პაკეტით გათვალისწინებულ სამედიცინო მომსახურებას შეისყიდის არამომგებიანი, საჯარო სამართლის იურიდიული პირი/ფონდი. საბაზისო პაკეტი მოიცავს როგორც დაავადებათა მკურნალობას, ასევე პრევენციას. ხელმისაწვდომი გახდება ხარისხიანი სამედიცინო მომსახურება და მოსახლეობა დაცული იქნება ფინანსური რისკებისაგან.“

გაეროს ბავშვთა ფონდის რეკომენდაციები:

- დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობის პრიორიტეტად აღიარება საბაზისო პაკეტის ფარგლებში და შესაბამისად, დედებისა და ბავშვებისათვის ეფექტური და ეფექტიანი სამედიცინო მომსახურების სრულყოფილი ნუსხის განსაზღვრა. ამასთანავე, აღნიშნული სერვისების სწორი ორგანიზება და მეცნიერულ მტკიცებულებებზე დამყარებული კლინიკური მომსახურების სტანდარტებისა და პროტოკოლების შემუშავება და დანერგვა დედათა და ბავშვთა ყველა დონის სამკურნალო დანერგვებულში. არასრულყოფილ კვებასთან, წყლის ხარისხსა და სანიტარულ-ჰიგიენურ პირობებთან ასოცირებული ჯანმრთელობის რისკების პრევენცია მეცნიერულად დასაბუთებული მიდგომების ინსტიტუციონალიზაციის გზით; და მრავალმხრივი პრევენციული მიდგომის შემუშავება კვებასთან დაკავშირებული ჯანმრთელობის რისკების მიმართ, რომლებიც გვხვდება ფეხმძიმობისა და ჩვილობის პერიოდში და საფრთხეს უქმნის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობასა და ბავშვის განვითარებას და მომავალში მის პროდუქტიულობას.
- სამედიცინო მომსახურების საჯარო შემსყიდველზე გადასვლა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც შემუშავდება დეტალური სამოქმედო გეგმა წარსული გამოცდილების გათვალისწინებით.
- საჯარო შემსყიდველის სამუშაო პოტენციალის განვითარება. საჯარო შემსყიდველის ძირითადი ფუნქცია უნდა იყოს სწორი ხელშეკრულებების გაფორმება და იგი უნდა აღიჭურვოს დამატებითი სპეციფიკური უნარებით (რეგულირება, საინფორმაციო სისტემები, ხარჯების განსაზღვრა, გადახდა და მომსახურების მიმწოდებელთა მონიტორინგი ხელშეკრულებების შესაბამისად) შესაბამისი პროცესების სათანადო მართვისათვის.
- საჯარო სისტემაში საბაზრო ეკონომიკისათვის დამახასიათებელი მექანიზმების დანერგვა, მაგალითად მომსახურების მიმწოდებელთა ნახალისება მუშაობის ხარისხის მიხედვით და შენატანებს/დანახარჯებსა და შედეგებს შორის ურთიერთკავშირის ანალიზი. საჯარო შემსყიდველსა და ჯანდაცვის მომსახურების მიმწოდებლებს შორის პარტნიორული ურთიერთობის დამყარება, რომელიც დაეფუძნება გრძელვადიან ხელშეკრულებებს, კოორდინირებულ სტრატეგიებს, რისკების, სარგებლისა და შემოსავლების განაწილებას და ნდობის ფაქტორს.
- შეღავათების საბაზისო პაკეტის შესახებ ინფორმაციის ფართოდ გავრცელება ისე, რომ ბენეფიციარები კარგად იყვნენ ინფორმირებულნი თავიანთი შეღავათებისა და უფლებების შესახებ.
- სამედიცინო მომსახურების მიმწოდებელთა კვალიფიკაციის ამაღლება სამედიცინო განათლების სამივე დონის (საბაზისო საუნივერსიტეტო, რეზიდენტურა და უწყვეტი სამედიცინო განათლება) გაძლიერების გზით.
- პროფესიული გაერთიანებების როლის ხელშეწყობა და მათი მხარდაჭერა, მიიღონ მონაწილეობა ხარისხის უზრუნველყოფაში ჯანდაცვის განვითარებულ ბაზარზე არსებული პრაქტიკის შესაბამისად.

8. სოციალური შეღავათები

ქართული ოცნების საარჩევნო პროგრამა:

„სოციალური დახმარების სისტემამ უნდა მოიცვას საზოგადოების ყველა ის ფენა, რომელიც რეალურად საჭიროებს ასეთ დახმარებას. სოციალური მდგომარეობის შეფასებისათვის გამოყენებული უნდა იყოს მრავალფაქტორიანი მოდელი, რომელიც შეიქმნება საქართველოში უკვე მოქმედი სოციალურად გაჭირვებული ოჯახების შეფასების სისტემის ბაზაზე, მისი შემდგომი სრულყოფის გზით.“

„სოციალურად დაუცველი მოსახლეობის ბაზა, შეფასების სისტემის გათვალისწინებით, დიფერენცირებული იქნება კატეგორიებად და, შესაბამისად, ამ კატეგორიებისათვის დახმარებაც დიფერენცირებული იქნება; გაორმაგდება უკიდურესად გაჭირვებულითათვის სოციალური დახმარების ოდენობა; გაიზრდება დახმარების მიმღებთა რაოდენობა.“

„საპენსიო სისტემის არსებითი რეფორმა, რომელიც ამ სისტემის დაგროვებით პრინციპზე გადასვლას ითვალისწინებს, დაეფუძნება სავალდებულო საპენსიო დაზღვევას.“

გაეროს ბავშვთა ფონდის რეკომენდაციები:

- შეფასდეს სოციალური შეღავათების არსებული სისტემის ეფექტიანობა.
- შეიქმნას სამუშაო ჯგუფი, რომელიც გადახედავს საჭიროებების შეფასების ფორმულას სოციალურად დაუცველი ბავშვიანი ოჯახების უფრო მეტად ჩართვის მიზნით. ბავშვიანი შინამეურნეობები უფრო მეტად არიან ღარიბები და უფრო ნაკლებად ლეზლობენ მიზნობრივ სოციალურ დახმარებას, ვიდრე სხვა შინამეურნეობები.
- დამყარდეს კავშირი სოციალურ აგენტებსა და სოციალურ მუშაკებს შორის, რათა უკეთ შეფასდეს ბავშვთა საჭიროებები სოციალურად დაუცველ ოჯახებში.
- განიხილოს ბავშვთა საყოველთაო შეღავათის შემოღების შესაძლებლობა. გაეროს ბავშვთა ფონდმა შეაფასა სხვადასხვა სოციალური დახმარების გაზრდის შესაძლო შედეგები, რომლის თანახმადაც 30 ლარიან ყოველთვიურ სარგებელს 0-16 წლამდე ასაკის თითოეულ ბავშვზე, შეუძლია შეამციროს უკიდურესი სიღარიბე 9.1%-დან 4.5%-მდე და ბავშვთა უკიდურესი სიღარიბე 9.4%-დან 3.9%-მდე, რაც სახელმწიფოს თვეში 25 მილიონი ლარი დაუჯდება.¹
- გაუმჯობესდეს დღის ცენტრებისა და ადრეული ასაკის ბავშვთა განვითარების დანესებულებების ხარისხი, რაც დაეხმარება ოჯახებს ბავშვზე ზრუნვაში, მარტოხელა დედებს შრომით ბაზარზე გასვლაში და საქართველოს ბავშვებს იმ უნარების შექმნაში, რომლებიც მათ დასჭირდებათ ზრდასრულობისას ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში თავიანთი წვლილის შესატანად.
- შეიქმნას საპენსიო რეფორმაზე მომუშავე ჯგუფი, საპენსიო სისტემაში შემოთავაზებული ცვლილებების დროულობისა და ვადების განსახილველად. აღნიშნული საჭიროა იმისთვის, რათა აღნიშნული ცვლილებების შესაძლო შედეგები სრულად აისახოს ბავშვებისა და მათი ოჯახების კეთილდღეობაზე და მოხდეს გაეროს ბავშვთა ფონდის სადისკუსიო დოკუმენტის “ბავშვთა სიღარიბის შემცირების“ ძირითადი რეკომენდაციების გათვალისწინება.

იუნისეფი მოუწოდებს მთავრობას, სოციალური პოლიტიკის და პროგრამული ცვლილებების შემუშავების პროცესში კონსულტაცია გაიარონ სამოქალაქო საზოგადოებასა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან და განიხილონ ამ ცვლილებათა გავლენა გენდერულ ქრილში.

¹ სადისკუსიო დოკუმენტი – ბავშვთა სიღარიბის შემცირება – გაეროს ბავშვთა ფონდი (UNICEF) ივლისი, 2012წ. მოსახლეობის კეთილდღეობის კვლევა 2011წ. და მოსახლეობის კეთილდღეობის კვლევა 2009წ., სოციალური მომსახურების ხელმისაწვდომობის ბარიერების კვლევა 2011წ.